

Hoorns op koe passen niet bij mij en mijn bedrijfsvoering

Toen Pieter Boons zijn bedrijf van Eko naar BD omschakelde was de belangrijkste wijziging dat hij de kalveren niet meer mocht onthoornen. Zijn motivatie om BD te worden kwam voort uit het feit dat er producenten gezocht werden voor BD-melk. De stap van eko naar bd was voor hem in de bedrijfsvoering te overzien en hij durfde samen met neef Piet (biologisch melkveehouder in Waspik) de stap wel te nemen. De belangrijkste veranderingen waren 100% biologisch krachtvoer, niet meer onthoornen en gebruik van preparaten. Daarbij kwam dat Pieter al een potstal had voor de koeien zodat er vaste mest op het bedrijf was.

Koe op bedrijf Ter Linde

Koe op bedrijf van Boons

Staltype-veebezetting

Er is aan de bestaande ligboxenstal in het verlengde daarvan een potstal aangebouwd. De ligboxenstal heeft 55 ligboxen met 50 voerplaatsen. In de winter kunnen de koeien (melkkoeien en droge koeien) in de potstal gaan liggen waar ook 15 voerplaatsen aan een voerhek zijn. In de zomer doet de pot dienst als werktuigenloods of opslag van stro. De koeien worden zomers s'nachts altijd opgestald in de ligboxenstal en gaan alleen overdag naar buiten. Het jongvee is gehuisvest in ligboxen. Gemiddeld zijn er 70-80 koeien (MQ 500.000 kg) en 55 stuks jongvee aanwezig. De veebezetting is wisselend. Op bepaalde momenten is de veebezetting hoog; er zijn perioden geweest met 81 melkkoeien (april 02). Dan is er sprake van een drukke overvolle stal. Daarbij komt dat Pieter de klamvaarzen en droge koeien een periode voor het afkalven in de koppel wil hebben om de dieren te laten wennen en om de onderlinge rangorde te laten bepalen. Anders krijgt een vaars het na het afkalven helemaal voor zijn kiezen. Dit vraagt dus extra ruimte in je stal bij de melkkoeien. De stal heeft 65 voerplaatsen terwijl er vaak meer dieren aanwezig zijn. Er ligt de hele dag voer voor het voerhek. Er wordt gevoerd met een voermengwagen. Het mengrantsoen bestaat uit kuilgras, snijmaïs en een mengsel van bostel/gerst. In de zomer heeft hij s'nachts de koeien binnen en voert dan snijmaïs bij. In 2002 is 56% van de koeien gehoornd. De veestapel is nooit volledig gehoornd geweest.

Probleemplekken

Pieter heeft vaak aangegeven dat hij problemen heeft met het stootgedrag van de koeien. De problemen ontstaan op de plekken waar de koeien elkaar vaak tegenkomen en weinig vluchtmogelijkheden zijn. De belangrijkste plekken zijn:

1. Voerhek

Aan het voerhek zal een gehoornde koe als ze een ander kan weggagen dit ook doen. De potstal is alleen in de winter in gebruik. Deze wordt na het melken afgesloten om de koeien enige tijd aan het voerhek te houden. Dit wordt gedaan om te voorkomen dat de koeien na het melken direct gaan liggen. Dit is beter voor de uiergezondheid. Veel confrontaties vinden plaats bij het voerhek. Het aantal voerplaatsen is te krap waardoor dieren elkaar ook moeten verjagen om aan het voerhek te komen. Ondanks dat er de hele dag voer ligt is er altijd activiteit bij het lossen van de voermengwagen. De koeien willen op dat moment aan het voerhek zijn. In de zomer bij een koppel van 55-60 koeien waren er minder problemen.

2. Wachtruimte en melkput

Ook in de wachtruimte waar de dieren worden opgesloten voor het melken blijken koeien hun hoorns te gebruiken. Maar ook tijdens het melken. Er wordt gemolken in een visgraatmelkstal. De krachtvoerverstrekking vindt enkel in de melkput plaats. De voercomputer ging een aantal jaren terug kapot en hij heeft mede omdat zijn koeien hoorns hebben en hij de confrontaties bij de computer wilde voorkomen, niet meer laten maken. Er wordt relatief weinig krachtvoer gevoerd (ca 1200 kg koe per jaar). De koeien zijn gehaaid op krachtvoer. Als ze geen krachtvoer meer krijgen of het is op dan zullen er altijd een paar zijn die een ander dan gaan lastigvallen doorin de melkput iets naar achteren te lopen.

3. Kavelpaden/dammen

In de weide hebben de dieren voldoende ruimte om te vluchten maar als ze dan het kavelpad af moeten lopen om naar stal te gaan dan hoeft er maar 1 in tegenovergestelde richting met zijn hoorns te gaan staan en geen koe durft er meer langs. Zelf loop je er dan achter om de koeien op te jagen maar dat heeft vaak geen zin. Je zal langs de koeien moeten gaan om die ene koe weer door te laten lopen zodat de rest kan volgen.

4. Eigen veiligheid

Pieter loopt vaak tussen de koeien. Hij is rustig als hij een koe een halster om moet doen en hij haalt de dieren ook vaak aan. De dieren zijn ook rustig bij hem. Er zijn weinig problemen geweest in de stal bij het halsteren en vastzetten van de dieren. Je moet natuurlijk wel altijd alert zijn en je wordt vanzelf handig. Pieter heeft natuurland op afstand waar hij de dieren met een eigen veetrailer zelf naar toe brengt. Dan komt de eigen veiligheid wel om de hoek kijken. "zet maar eens een vaars met hoorns in de trailer vast". Dan moet je echt heel voorzichtig zijn want de kans is aanwezig dat je zelf ook een stoot kan krijgen.

Twijfels

Pieter heeft eerder twijfels gehad en heeft een periode van niet onthoornen van kalveren afgewisseld met wel weer onthoornen.

De problemen van de gedeeltelijk gehoornde veestapel zijn stoten op uier en op lijf met als gevolg schrammen op het lijf en onrust in de veestapel. Jonge dieren met hoorns (lees wapens) krijgen het voor het zeggen. In maart 2002 heeft L. Brands van het LBI het stootbedrag bekeken van zijn veestapel en is er met Ton Baars een bezoek gebracht aan een 3-tal bedrijven met gehoornd vee. De conclusie was dat het aantal stoten en verwondingen op Pieter zijn bedrijf niet bijzonder hoog was. Pieter zijn acceptatiegrens ligt laag hij wil geen schrammen en geen agressief gedrag gezien bij zijn veestapel.

Aanpassingen

Naar aanleiding van de waarnemingen zijn een aantal oplossingen aangedragen.

Potstal niet te lang afsluiten in de ochtend

Alle 65 voerplaatsen in gebruik nemen.

Aantal dode hoeken verkleinen waar dieren weinig vluchtgedrag kunnen tonen.

Minder koeien in stal houden/ kleinere koppels

Stal aanpassen.

Bovenstaande maatregelen zijn allemaal uitgevoerd maar met een zeer beperkt effect. De potstal werd korter afgesloten maar Pieter wil zijn dieren na het melken toch een tijdje in de benen houden.

Alle 65 voerplaatsen zijn in gebruik genomen. De deuren die als afscheiding tussen ligboxengedeelte en potstal zijn weggenomen waardoor er meer ruimte werd gecreëerd. Hij is terug gegaan in koppelgrootte naar ca 65 koeien. De aanpassingen leiden bij Pieter niet tot tevredenheid. Hij zegt: koeien zijn slopers; er staan er altijd wel een paar te beuken of te etteren. Als ze hoorns hebben dan heb je daar ook de gevolgen van als een stoot in het uier of in de zij. Trouwens dat koeien stoten is een normaal verschijnsel want het gebeurt ook zonder hoorns. Maar dan zijn de gevolgen niet groot. Misschien gaat het met 50 koeien wel goed maar met mijn koppelgrootte (60-70 koeien) en mijn staltype gaat het niet. Ik zou een geheel andere stal moeten bouwen.

Onthoornen

Na een lange tijd van wikken en wegen besluit Pieter in januari 2003 zijn veestapel te onthoornen. De dierenarts voert de handeling uit. De dieren worden licht verdoofd (versuft). De dieren worden onthoorned met de hand met behulp van staaldraad of electrisch met behulp van slijptol. Het onthoornen is zonder problemen verlopen. Wel zijn de dieren er half jaar van slag geweest. Een kleine 5% van de koeien kreeg last van een ontsteking in het hoorn gat. Om dit te voorkomen werd er tijdens het onthoornen wel kit in het gat gedaan (kitspuit) om het af te sluiten maar dit heeft niet afdoende gewerkt. Hierover zijn de meningen verdeeld de een zegt juist open houden en de ander zegt beter om het af te sluiten. De kit bleef ook niet altijd goed plakken. De dieren waren traag en heel voorzichtig met name bij het voerhek. Het blijft een grote, pijnlijke wond. Na een half jaar is rangorde bepaald. De koeien zijn nu veel rustiger met name bij het voerhek. Ze stoten elkaar nog wel weg maar dit heeft niet al te veel nadelige gevolgen. Geen bloeduikers meer en schrammen op lijf.

Terugkijkend zegt Pieter een gehoornde veestapel past niet bij mij en niet in mijn bedrijfsvoering.

Redenen :

- A. Karakter van de koeien (Ras). Pieter heeft HF koeien. Hij heeft fanatieke koeien. Koeien met pit. Zij stralen uit: Ga eens opzij voor me. Ze hebben kracht en macht en hebben overlevingsdrang. Pieter verduidelijkt zijn voorbeeld met een stierkeuze. Hij heeft veel Tops stieren gebruikt en Cash. Dit zijn ruwvoerkoeien. De koeien die last kregen van een uierontsteking worden ziek maar slepen zich er doorheen en worden weer beter. Kunnen tegen een stootje. Daarentegen kreeg een Rocket-koe een uierontsteking werd ziek en gaf op. Rocket koeien zijn krachtvoerkoeien en kunnen niet tegen een stootje. Het karakter van een koe is dus heel bepalend wat een koe met hoorns doet. Pieter denkt dat dit heel duidelijk heeft meegespeeld. Zijn koeien zijn karakter koeien, zijn duidelijk aanwezig. Er zit pit in en dan krijg je eerder problemen. Foklijnen en rassen zijn dus erg belangrijk. Hij heeft in de fokkerij een zijsprong naar Browns Swiss gemaakt (deze dieren zijn ook goed aanwezig en hebben een pittig karakter). Toch bevallen ze niet (taai, laat melk niet schieten, tegenvallende melkproductie). Pieter gaat er niet mee door en richt zich op de HF stierkeuze.
- B. Pieters eigen acceptatiegrens. Wat voor de ene boer een probleem is hoeft voor de ander totaal geen probleem te zijn. Bij de bezoeken aan de andere bedrijven kwam Pieter erachter zijn acceptatiegrens laag ligt.
- C. Geen goede stal voor gehoornd vee. Afmetingen, voerplaatsen, looppaden.

Aandachtspunten voor bedrijven die willen beginnen met een gehoornde veestapel

Pieter geeft aan dat er een goede stal voor gehoornd vee moet zijn waar de dieren de ruimte hebben. Geen dode hoeken in de stal en 5 meter brede looppaden in de stal. In een potstal zijn de minste obstakels. Hij verwacht dat het beter met roodbonte koeien zal gaan dan met zwartbonte vanwege het karakter en de hoorn groeiwijze. Amerikanen krijgen teveel opstaande hoorns. Ook acht hij het belangrijk dat de kudde bij elkaar wordt gehouden zodat er altijd contact is tussen de koppelgenoten. Dit betekent geen jongvee meer naar percelen op afstand maar het liefst op 1 kavel waar ze wel gescheiden van de rest kunnen lopen maar elkaar kunnen zien. Misschien ook kalf bij de koe om meer een kudde te creëren. Als je bekijkt wat dan de consequenties zijn dan zijn deze heel ingrijpend voor de bedrijfsvoering. Niet iedereen kan/wil hieraan voldoen. "De hoorns worden dan leidend voor de bedrijfsvoering in plaats van de economie".

Pieter is bij Jan vrolijk in Grosthuizen geweest en heeft daar een voorbeeld gezien hoe het wel kan met hoorns. Deze veehouder heeft een ander ras (MRIJ), heeft rustige koeien, een lage productie en is zelf ook een rustige veehouder. De dieren zijn gehuisvest in een hellingstal en hebben veel ruimte waar ze andere dieren kunnen ontwijken. Allemaal voorwaarden om het wel te laten slagen.

© [Bioveem](#). Laatst bijgewerkt: 23-09-2008 09:42.

Mail vragen en opmerkingen over de Bioveem - Website naar: webmaster.asg@wur.nl